

fectus. Inter omnia hæc l'cet semetipsum exinaniendo parvulus apparuerit, vos tamen fideles memente, quoniam excelsum est nomen ejus, quod ei datum super omne nomen excellit, cum ipse in Deum assumptus homo non inter omnia, sed super omnia sit Deus benedictus in sæcula, Rex regum et Dominus dominantium. Quod credentes

VERS. 5. *Cantate ipsi Domino voluntarie illi serviendo et gratias agendo; quoniam magnifice fecit morte sua moriem vincendo et destruendo, ac resurrectione sua vitam suis reparando. Annuntiate hoc, non in Judæa tantum, sed in universa terra, ita ut in omnem terram exeat sonus vester, et in fines orbis terræ verba vestra.* Tali annuntiatione dilatata

VERS. 6. *Exsulta et laudu. habitatio Sion. Exsulta in corde, laudu ore, tu habitatio Dei, o Sion, scilicet Ecclesia sancta; quia magnus in medio tui sanctus Israel. Magnus utique, non molis distensione, sed sapientia, sed fortitudine, sed bonitate a fine usque ad finem pertingente fortiter et disponente omnia suaviter. Unde non in angulo sectæ alicujus coarctatus est, sed in medio tui, habitatio Sion, prout ipse promisit, dicens: « Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum (Matth. xviii, 20). » Item: « Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (Matth. xxviii, 20). »*

EXPOSITIO IN CANTICUM EZECHIAE,

ISAIAE XXXVIII.

Ego dixi in dimidio dierum. In Isaia sic præmittitur: *Scriptura Ezechiae regis Judæ, cum ægrotasset et convaluisset de infirmitate sua.* Brevi hoc proœmio insinuat materia cantici hujus. Cum enim Deus Ezechiae sine labore victoriam dedisset, nec ille ei condignas gratias reddidisset, infirmitate coactus laudes persolvit, quas in prosperitate neglexit: postquam convaluit, quæ in angustia cogitaverat, edicit: *Ego dixi, etc.* Ambulavit autem Ezechias coram Domino in veritate et in corde perfecto, et fecit rectum juxta omnia quæ fecit David pater ejus; sed ne elevaretur cor ejus post incredibiles triumphos, in castris Assyriorum cæsis ab angelo centum octoginta quinque millibus, et ipso Sennacherib in Niniven reverso et interfecto, visitatur infirmitate, et audit se moriturum, ut conversus ad Dominum flectat ejus sententiam, Deo non mutante propositum, sed provocante humanum genus ad sui notitiam. Vel ideo infirmatus est, ut tradunt Hebræi, quia post victoriam non cecinit laudes Domino. Oravit autem non multos annos, sed in Dei judicio dimittit, quid dare velit, et flevit propter promissionem Domini ad David, quia videbat in sua morte perituram. Nondum enim habebat filios, et ita desperabat Christum de suo semine nasciturum, cui promissa salus firmatur signo, quia umbra decem lincis in horologio retro rediit sole reverso per gradus, per quos descenderat. Postquam autem convaluit ita scripsit: *Ego dixi.* Non est oratio, cum sit de præterito, sed gratiarum actio, in qua datur forma et exemplum cunctis de aliqua infirmitate liberatis, ut et ipsi gratias agant liberatori suo Deo, maxime si de aliquo mortali peccato liberati ab ejus pœna sanati fuerint, ut ipse rex Ezechias. Grandis enim culpa est ingratitude, qualis fuit in Ezechia. Tradunt enim Hebræi, ut dictum est, ideo ægrotasse ipsum regem Ezechiam, quia

B post inauditam victoriam Domino laudes non cecinit sicut Moyses merso Pharaone, et Debora interfecto Sisara, et Anna nato Samuele; unde fragilitatis suæ commonitus est.

Rursumque post corporis sanationem et signi, quod in solis retrogradatione fuit, magnitudinem, offertur alia occasio superbix, quam ut prudens Dei cultor debuit vitare, nec divitias, quas Deo tribuente possidebat, alienigenis demonstrare. Pro qua culpa cum ei prædiceretur pœna post dies suos futura in suos posteros, debuit peccatum suum cum David confiteri, et iram Dei amovere a posteris, exemplo Moysi, qui populo sibi commisso compatiens Deo dixit: « Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, quem scripsisti (Exod. xxxii, 31); » quod quia non fecit, sed dixit: « Fiat tantum pax in diebus meis (Isa. xxxix, 8), » Propheta sic loquenti non respondit, sed ab illo aversus ad populum conversus dixit in verbo Domini: « Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Dominus Deus vester (Isa. xl, 1). » Quasi dicat: Rex vester non compatitur vobis, « consolamini » in Christo, quia deficiente humano auxilio revelabitur gloria Domini, et videbit omnis caro salutare Dei. Scripta sunt hæc ad correctionem nostram, ne thesaurus domus Dei alienigenis exponamus, ne margaritas ante porcos mittamus, ne sanctum canibus demus, et per hoc iram Dei contra nos provocemus, quæ si fuerit contra nos excitata, non dicamus: « Fiat tantum pax in diebus nostris, » sed tam posteris nostris quam nobis gratiam præcantes Deo dicamus cum Psalmista: « Fiat pax, » id est remissio peccatorum « in virtute tua et abundantia » virtutis omniumque bonorum « in turribus tuis (Psal. cxxi, 7). » Quod dico, non propter me tantummodo in diebus meis liberandum, sed « propter fratres meos et proximos meos (ibid., 8) » in

æternum salvandos. Mala igitur caventes de bonis A
Ezechiae capiamus exemplum, laudes Dei in prosperitate intermissas, per adversitates commoniti resumendo. Ipse enim laudes et gratiarum actiones in prosperitate neglectas in infirmitate admonente ac sanitate subsequente resumit, dicens :

VERS. 10. *Ego dixi : in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.* Merito gratias agam sanatus a tanta infirmitate, in qua præ nimia desperatione vitæ ac salutis dixi : O me miserum, o me infelicem, qui non complevi dies meos, ut Abraham, qui mortuus est plenus dierum in senectute bona jam nato sibi filio, in quo erat benedictionis promissio! Ego autem, cum sim de stirpe David, cujus de semine speratur Messias nasciturus, et super solium regni ejus sessurus, nondum genui filium post me regnaturum, de quo sperari possit Christus nasciturus; et ecce morior in dimidio dierum meorum, sicut illi de quibus dicitur : « Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos (Psal. LIV, 24), » quia non implent opera virtutum, nec delicta emendant, sed in medio cursu errorum ducuntur ad tartara. Sic et ego in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi, ubi constituta est domus omni viventi, quoadusque veniat, qui suos electos inde liberet. Qui quoniam de stirpe mea sperabatur nasciturus, quæsi vi residuum annorum meorum, qui mihi defuerunt, quos timens denegari mihi quasi desperans

VERS. 11. *Dixi : Non videbo Dominum Deum in terra viventium : non videbo Christum Dominum Deum,* cujus diem vidit Abraham et gavisus est, quia de filio suo Isaac, cujus nomen interpretatur gaudium, fidelissime credebatur nasciturum Christum. Sed ego Ezechias absque filio moriens vadam ad portas inferi. Idcirco non aspiciam hominem ultra et habitatorem quietis. Quidam co.ices habent : *quiescit generatio mea,* quod et Hieronymus aliquando translulit deceptus ambiguitate verbi, et postea correxit. Unde dicit : « Hoc olim sequenti versiculo junximus propter ambiguitatem verbi. » *Quiescit generatio,* id est occidit. Prius dixi ego Ezechias : *Non videbo Dominum Deum,* et nunc dico : *Non aspiciam hominem,* quia idem Christus Deus et homo est. Hunc Deum hominem factum prophetæ multi ac reges cupiunt videre; sed ego Ezechias peccatis meis exigentibus non aspiciam hominem ultra, hominem dico datorem et habitatorem quietis, quia cum ecce moriar sine filio, de libro generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham

VERS. 12. *Generatio mea ablata est, et convoluta quasi tabernaculum pastorum* complicantium tabernaculum suum, ne sit extensum. Sic ne ultra extendatur, convoluta et præcisa est velut a textente vita mea, longe antequam perficeretur tela ipsius vitæ meæ, quia dum adhuc ordire, succidit me. Dixi ergo : *De mane usque ad vesperam finies me.* Sic et Job inter angustias nimias in die expectabat noctem, et in nocte præstolabatur lucem, pu-

tans mutatione temporum mutari posse afflictionem, quod adhuc faciunt anxii.

VERS. 13. *Quasi leo sic contrivit omnia ossa mea,* quia per nimiam violentiam ægritudinis contrita est omnis fortitudo mea.

Aliter : *Mane* fuit prima ætas mundi, *vespera vero* adventus Redemptoris mundi. Timebat ergo finire sic decisis, ut non pertineret ad generationem Salvatoris in vespera mundi hujus venturi. Quo timore percussus ego Ezechias dixi tibi, Deus meus : *De mane usque ad vesperam finies me.*

VERS. 14. Unde sicut pullus hirundinis ad matrem clamat, ut escam percipiat : sic clamato, et inclamando lassatus meditabor ut columba gemituosa. Dumque inter fletus et gemitus in altum levatis oculis præstolabar auxilium de cœlis, *attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum.* Propter quod dixi : *Domine, vim patior ; supra vires* meas est quod patior, vel etiam supra meritum meum, cujus mihi conscius orans et fletus dixi : « Obsecro, Domine, memento, quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto, et quod bonum est in oculis tuis fecerim (IV Reg. xx, 3). » Cum ergo bona fecerim, et mala sustineam, « Domine, vim patior » responde pro me. Sic me orantem exaudisti, atque pro me respondisti. Factum est enim verbum tuum ad Isaiam dicens :

« Vade, et dic Ezechiae : Hæc dicit Dominus Deus David patris tui : *Audivi orationem tuam et vidi lacrymas tuas.* Ecce ego adjiciam super dies tuos annos quindecim, et de manu regis Assyriorum eruam te et civitatem istam, et protegam eam (Isa. xxxviii, 5). » Sic tu, Deus, pro me respondisti, et sicut locutus es fecisti, adjiciendo super dies meos quindecim annos. Et nunc ecce sanatus

VERS. 15. *Quid dicam ?* « Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi ? » (Psal. cxv, 12) *Quid dicam, ego lutum, figulo ? Aut quid respondebit ipse figulus mihi luto ? Quid respondebit mihi, cum ipse fecerit me ?* Certe nihil restat, nisi patienter sustinere, ipsumque factorem exorare, ut servet quod fecit, qui fecit quod voluit.

Aliter : *Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim* talia opera, quibus jure debetur afflictio quam patior, non relaxanda, nisi amarum pœnitentiam ? Unde *recogitabo tibi,* Deus meus, *omnes annos meos in amaritudine animæ meæ amare* flendo, etiam pro dilectis juventutis meæ, multo magis autem pro annis totius ætatis meæ, quibus nisi adjecti fuissent quindecim anni ex gratia tua, Deus, in vanum essent transacti omnes anni mei. Propter hoc *recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ,* recognoscens hoc meruisse me in annis transactis, ut amaritudo mihi superveniret securæ infirmitatis. Attamen « quia virtus in infirmitate perficitur (II Cor. xii, 9), » et sic melius vivitur, dum vita mortalium castigatur, ne prosperitate nimia insolescat, non solum de præterita castigatione gratias ago tibi, Domine

Deus, qui corripuisti me, sed etiam annuo et assentio tibi adhuc me flagellanti, qui flagellas omnem filium, quem recipis. Quoniam

VERS. 16. *Si sic vivitur, si sic vita hominis mortalis a morte per flagella paterna liberatur, et in talibus flagellis vita spiritus mei firmatur, corripies me percutiendo, et vivificabis me sanando, tu qui dicis, « ego percutiam, et ego sanabo (Deut. xxxii, 39). »* Hæc rogans : tuasque percussiones et sanationes desiderans gaudeo me in mediis precibus exauditum ; nam ad percussiones tuas pertinet, quod

VERS. 17. *Ecce in pace amaritudo mea amarissima est, cum adhuc pœnitentialis dolor cruciet me de præteritis, et timor de futuris : ad sanationes vero tuas et consolationes pertinet, quod sequitur :*

Tu autem eruisi animam meam, ut non periret, neque in dimidio dierum meorum ad portas inferi descenderet, sed quindecim adhuc annis vivendo, quindecim gradibus in templum ascendendo (septem et octo, qui sunt quindecim), videlicet Sabbatum legalis requietionis et octavam Dominicæ resurrectionis observando, salvaretur. Quod ne peccata præterita impedirent, projecisti post tergum tuum omnia peccata mea, oblivioni tradens ea juxta illud : « Delicta juventutis meæ et ignorantias meas ne memineris (Psal. xxiv, 7). » Item : « Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, cito anticipent nos misericordiæ tuæ (Psal. lxxviii, 8). »

Non enim pro peccatis meis in infernum descendam, neque in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi, cum sim confessor veritatis tam in peccatis meis accusandis, quam in tuis miserationibus, quibus ea deles, laudandis, quod utique non fieret, si vita mea in infernum tenderet ac descenderet ;

VERS. 18. *Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te, quoniam perpetuæ damnationi addicti, qui sunt infernus, quem diabolus inhabitat, neque dignam pœnitentiam agunt, neque Deo laudes referunt. Ipse quoque diabolus, qui est mors pessima vitæ, quæ Christus est, opposita non te laudabit, quia refuga lucis in suis tenebris te lucem veram blasphemabit. Non expectabunt, qui omnino damnati descendunt in lacum, veritatem tuam, id est liberatorem illum, qui est æterna Veritas, qui etiam dicit : « Ego sum via et veritas et vita (Joan. xiv, 6). »* Qua vita

VERS. 19. *Vivens, vivens, id est perfecte ac bene vivens, ipse confitebitur tibi ; sicut et ego hodie ab Assyriis liberatus, et ab infirmitate sanatus confitebor tibi laudans misericordiam et veritatem tuam, quia in tua misericordia liberasti, quem in tuæ veritatis justitia flagellasti. Ideo ut per omnes generationum successiones laus tua, Deus, prolongetur, et a patribus in filios continetur, Pater filiis notam faciet veritatem tuam. Bonus pater ut David, vel bonus prælatus ut Petrus, filiis et subditis notam faciet veritatem tuam, id est Christum quem et Petrus Filium Dei confessus, filios et subditos ad*

A eandem confessionem iustruxit, ut David sapienter psallendo suis posteris notificavit, quorum unus ego Ezechias existens tanquam boni Patris imitator notam facio veritatem tuam præsentis cantico, ejus in fine dico :

VERS. 20. *Domine, salvum me fac. Tu me salvasti ab Assyriis et infirmitate corporis. Quod quia non sufficit ad beatitudinem salutis æternæ, salvum me fac etiam ab invisibilibus Assyriis, dæmonibus scilicet, atque ab omni mentis et corporis infirmitate. Salva etiam omnes, meo exemplo, in te credentes, et sic liberati et sanati tuo auxilio semper te laudabimus in exemplo tuo, quia psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini. Aliud est psallere, aliud psalmos canere ; psallit qui, quod bonum est operatur ; psalmos canit qui devote atque hilariter hoc facit, non ex tristitia aut ex necessitate. Hoc faciemus cunctis diebus vitæ nostræ, scientes quod, « qui perseveraverit » in bono « usque in finem, hic salvus erit (Matth. xxiv, 13), » liberatorem suum laudando in domo Domini, quæ est Ecclesia catholica, extra quam nulla laus, nullum Deo sacrificium placet. Unde alias dicitur : « Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te (Psal. lxxxiii, 5). » Item : « Laus ejus in Ecclesia sanctorum (Psal. cxlix, 1). »*

Superius ex persona justi flagellati, qualis fuit rex Ezechias, et ante illum sanctus Job, dictum est inter cætera : *Domine, vim patior, responde pro me*, quasi dicat justus : Cum bonum fecerim et mala sustineam, *Domine, vim patior*. Sed non solum justis, verum etiam peccatoribus ac peccatricibus familiare atque assiduum debet esse, ut quando vim patiuntur ab aliquo violento, clament ad Dominum, dicente unoquoque : *Domine, vim patior, responde pro me*. Potuit hoc dicere primus Abel vim passus a fratre, quod etsi ore non dixit, sanguis ejus clamavit, et Dominus pro eo respondit fratricidam coarguens et condemnans prout dignum erat. Sic sanctus Job vim passus primo a Satana, qui eum petiit, ut tentaret, calumnians illum coram Deo sine causa. Sed et ipse Deus permittens illum tentatori vexandum, fecit illi vim, cum in conspectu ejus fuisset simplex et rectus ac timens Deum. Porro ab amicis suis, onerosis consolatoribus, vim passus est, qui suis disputationibus eum urgebant ad diffidentiam. Permaxime autem ab uxore suadente illi blasphemiam in Deum, passus est vim. Sed et ille arrogans Eliu involvendo sententias contra illum, sic eum coarctavit, ut necesse habuerit dicere ore vel corde : *Domine, vim patior, responde pro me*. Nam et Dominus clamore ipsius audito respondit pro eo illum arrogantem condemnans, et amicos ejus ad pœnitentiam invitans, atque ipsum Job consolans. Hæc autem omnia in figura contingebant illi.

Magnificentius vero impleta sunt in Christo, qui vim passus clamavit in cruce : « Deus, Deus meus,

respice in me, » etc. (*Psal. xlii, 16.*) Unde clamore sanguinis ejus exaudito, Deus pro illo respondit. verbis et rebus evidens faciendo, quod vim passus est injuste ipse, judicaturus juste. Paracletus enim loquens per apostolos illum clarificavit, quem Satan in Pilato et cœtu Pharisæico damnaverat. Sic omnis justus injuste vim patiens ipsius patientiæ voce clamat : *Domine, vim patior, responde pro me.* Tali clamore Dominus exercitatus, tanquam potens crapulatus a vino, percussit inimicos suos vim facientes, et liberavit amicos vim patienter patientes, tanquam respondendo pro illis juxta promissum suum quo ait : « Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis (*Matth. x, 20.*) »

Hoc de justis dictum. Sed nunc de peccatoribus videamus, qualiter conveniat illis dicere : *Domine, vim patior, responde pro me.* Nonne ille adolescentior filius per pœnitentiam receptus a patre, cum ejus peccata recitaret, senior filius in conspectu patris et totius familiæ suæ necesse habuit dicere patri suo : *Domine, vim patior, responde pro me ?* Quem clamorem cordis pater ejus persentiens respondit pro eo dicens : « Oportet te, fili, gaudere, quia frater tuus mortuus fuerat et revixit, perierat et inventus est. » Sic Judaico populo invidenti populo gentili de longinqua regione reverso responsum est a Deo Patre, qui illud recepit, et in ejus receptione symphoniam grandem et choros celebres instituit, quibus in convivio vituli saginati solemnizat familia tota, universalis scilicet Ecclesia, seniore fratrem, videlicet populum Judaicum, torquentem suam invidia.

Similiter dum quælibet persona infirma Mariæ peccatrici sed jam pœnitenti assimilata, pedes et caput Christi perungit venerando scriptis ac dictis humanitatem et divinitatem Christi, plerumque illi detrahitur et murmuratur contra illam vel a Pharisæorum vel a Judæ similibus, quia sit peccatrix, et quia sit perditio unguenti, quod in pauperes erogari posset. Inter talia vim patitur hæc infirma persona et necesse habet dicere : *Domine, vim patior, responde pro me.* Sic etiam, dum verbo Dei vacans anima dulces habet sedere ad pedes Domini cum Maria peccatrice, a suis peccatis purificata, et verbo Dei saginari cupiente, contingit aliquando ut aliquis activus cum Martha satagens circa frequens ministerium, cum turbatur erga plurima, prorumpat in querelas adversus talem taliter otiantem. Cui audienti has querelas congruit vel corde vel ore dicere : *Domine, vim patior, responde pro me.* Sic orantem exaudit Dominus, et si non verbis, certe rebus evidentibus pro eo respondet dicens : *Optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Fiat mihi, Domine, jam cum Maria pœnitenti et vacanti verbo tuo ad pedes tuos, scilicet vestigia pedum tuorum, quibus velociter curris, investiganti, ut hæc pars optima non auferatur a me, quam volentibus auferre a me, tu responde pro me, sive illi sint

Pharisæi murmurantes, sive discipuli conquerentes de perditione unguenti, sive activi cupientes me secum suis occupationibus implicari. Inter quos omnes, dum vim patior, tu responde pro me.

Permaxime autem, cum accusat ille frater senior, diabolus scilicet, qui propterea dicitur *frater*, quia creatus est a Deo Patre, a quo et ego rationalis homo sum creatus : ideo vero *senior*, quia cum homo sit creatus in sexta die, ille creatus est in prima, dicente Deo : *Fiat lux, et erat lux*, et Lucifer ante suum casum, quo quasi fulgur de cœlo cecidit, et factus est princeps tenebrarum. Hic senior frater accusator fratrum, et maxime illius adolescentioris, qui populo Judaico reprobato ex populo gentili reversus est ad patrem, sine dubio me peccatorem, licet prima stola indutum, licet annulo fidei ornatum per semetipsum, et per suos accusat, meaque peccata licet jam dimissa impropert vim faciendo mihi sicut scriptum est : *Vim faciebant, qui quærebant animam meam.* Dum ergo vel nunc vel in hora mortis talem vim patior, tu Domine Pater misericordiarum, sic digneris respondere pro me, ut dicas : Filius meus mortuus fuerat et revixit, perierat et inventus est. Et quia ille senior non est dignus in semetipso interesse choro et symphoniam gratulantis familiæ tuæ de fratris adolescentioris reversione, aliquos homines præ invidia senescentes, illi antiquo seniori adhærentes, maxime in reliquiis filiorum Israel, tu converte invitans eus a cibo hædi, quem desiderant ad cibum vituli saginati respondendo illi populo pro me gentili ad te reverso per pœnitentiam : « Oportet te, fili, gaudere, quia frater tuus mortuus fuerat et revixit, perierat et inventus est (*Luc. xv, 32.*) » Sic ego vim patiens opto pro me responderi.

Nam ego reus quid dicam non habeo, cum nihil boni fecerim ex meis viribus, et multa mala fecerim, quæ aut ille senior aut Pharisæus impropert. Quid ergo dicam peccata mea mihi impropertantibus, cum ipse fecerim quæ impropertant ? Sic enim codices quidam habent, *cum ipse fecerim.* Sed quia veraciores codices habent : *cum ipse fecerit*, sic legendum est, ut hæc littera stet, sicut supra est et positum. Nam quid dicam ego signentum figulo meo, cum ipse fecerit me ? Quidquid sum, quidquid boni possum, ipse fecit, a quo ego defeci, quando in regionem longinquam abii : ut reverterer, ipse fecit. Et cum ipse fecerit meipsum, et omnia merita mea, si quæ bona sunt, ipse fecerit : Quid dicam illi, non habeo meipsum defendendo contra impropertatores mihi vim facientes, vel ejus permissu in persecutione mihi vim facientes. Unde ad ipsum conversus dico illi assidue : *Domine, vim patior, responde pro me* talia, quibus non possint resistere omnes adversarii mei sive demones accusantes me, sive homines infestantes me, ut ab illis defensus cum sancto Ezechia psalmos cunctis diebus vitæ meæ canam, canantque illi mecum, qui mihi vim

patienti compatiuntur, ut in omnibus nobis adimpleretur quod dicitur *Vivens, vivens ipse confitebitur tibi, sicut et ego hodie*. Atque ut ex hoc nunc, et usque in sæculum perpetuetur ista peccatorum et laudum confessio per successiones omnium temporum: *Pater, filiis notam faciat et faciet veritatem tuam*, ut filius quilibet a patre suo eruditus, exemplo patris, dicat: *Domine, salvum me fac, et psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in do-*

Amo Domini. Ad hujusmodi psalmodiam territus fugiat exercitus Assyriorum, id est malignorum angelorum et hominum adaucta omnibus nobis et nostris diuturnitate illa bene vivendi, quæ significata est in quindecim annis Ezechiæ adauctis, ut quindecim gradibus transcens psalmos nostros cantemus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini. Fiat. fiat.

EXPOSITIO IN CANTICUM ANNÆ,

LIB. I REG. CAP. II.

Exsultavit cor meum in Domino et exaltatum est cornu meum in Deo meo, etc. Quæ canit hæc prophetissa est, et eadem quæ secunda facta gratia, quam et proprio nomine significat: Anna quippe interpretatur *gratia*. Eadem quippe intus edocta gratia, non tñ sua presentia propria, quam totius sanctæ Ecclesiæ bona futura communia prophetat, aut prædicat. Quapropter idem in Anna quod in Sara, idem in Phenenna quod in Agar, licet hæc ancilla, illa fuerit libera; idem in Elcana sentiamus quod in Abraham. Namque et res gesta ex parte similis, et vocabula sensu cognata sunt. Siquidem et Abraham, id est *pater multarum gentium*, prius Abram dictus est, quod interpretatur *pater excelsus*; et hic Elcana, quod interpretatur *Dei possessio*, de Ramathaim, id est *de excelsis* fuisse scribitur. **C** Sara vero, *princeps*; Anna, *gratia*; et in utraque gratiæ principatus intelligendus est, quia videlicet non ut Agar et Phenenna secundum carnem sive carnis suæ qualitatem, sed secundum gratiam pepererunt, cum prius fuissent steriles.

Igitur Phenenna et Anna duo sunt testamenta, alterum carnis in servitutem generans, alterum fidei quod in libertatem generat. Elcana namque, id est *Dei possessio*, ipse est populus Dei, cui dictum est: *Qui possedit et fecit et creavit te (Deut. xxxii, 6)*. Qui in Abraham quidem, in semine Abraham, qui est Christus, testamentum fidei accepit testamentum libertatis, in monte autem Sina post quadringentos annos et triginta testamentum carnis, testamentum servitutis. Sed testamentum carnis quasi Phenenna vel quasi Agar prius peperit plurimos, testamento fidei quasi Anna vel quasi Sara longam plorante sterilitatem, quia videlicet filii carnis in illo populo prius multiplicati sunt, qui in carne Abraham gloriantur, fide ejus vix aliquam in paucissimis educebant progeniem. Denique illi, qui de Ægypto exierunt, omnes a viginti annis et supra præter Josue et Caleb filium Jephone de sola carne, non etiam de file Abraham sese ortos esse prodiderunt. Tandem

B aliquando fides vel gratia, quæ sterilis fuerat, per Evangelium peperit plurimos, et gloriatio carnis quæ multos habebat filios, infirmata, imò exclusa est. Hoc isto prophetico spiritu in semetipsa præfiguratum esse sciens, exsultat et laudat in persona Ecclesiæ, dicens:

Vers. 1. *Exsultavit cor meum in Domino, et exaltatum est cornu meum in Deo meo*. Ubi sola fecunda est caro, non est unde exsultet cor; neque enim exsultatio cordis ulla est, nisi *in Domino*. Proinde cum dicit: *Exsultavit cor meum in Domino*, illam se universalis Ecclesiæ exsultationem decantare indicat, quam propheta alius prænuntians: *« A timore, inquit, tuo, Domine, concepimus, et peperimus Spiritum, salutes non fecimus [Cod. salutis tuæ fecimus, etc.] super terram (Isa. xxvi, 18)*. » Ibi namque exsultat non caro sed *cor*, quamvis cor prius exsultans carnem quoque sublevet in exsultationis suæ consortium, juxta illud Davidicum: *« Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum (Psal. lxxxiii, 5)*. » Illa exsultatio fortis et gaudium non vanum, sed fortissimum est. Addidit ergo: *Et exaltatum est cornu meum in Deo meo*. Singulariter et Propheta: *« Exaltabitur, inquit, sicut unicornis cornu meum (Psal. xci, 11)*, » idemque pluraliter: *« Et exaltabuntur, ait, cornua justi (Psal. lxxiv, 11)*, » et res non diversa est. Nam unum Ecclesiæ *cornu* unus est Christus, et plura ejusdem *cornua* plura sunt dona sancti Spiritus; unde verus ille agnus sicut oculos septem, sic et *« cornua septem »* habere scribitur (*Apoc. v, 6*). Ejusmodi *cornu meum in Deo meo*, inquit, *exaltatum est; in Deo meo*, inquam, et non in me, quæ vana fiducia et fallax esset fortitudo.

Inde et intus cordis exsultatio, et foris confidentia super inimicos meos. Nam hoc est quod sequitur: *Dilatatum est os meum super inimicos meos, quia letata sum in salutari tuo*. Humilientur et de terra loquantur quondam loquaces inimici mei, filii carnis, et non fidei. Mihi namque versa vice lo-